

doli olderton

draga

doli

o ljubavi, životu
i prijateljstvu

Sabrana mudrost iz njene rubrike
u *Sandej tajms stajlu*

Prevela
Dijana Đelošević

■ Laguna ■

Sadržaj

Uvod	9
Zabavljanje	25
Prijatelji	55
Odnosi	85
Porodica	123
Seks.	139
Raskidi i bivši.	167
Telo i duša.	193
Izjave zahvalnosti	217
O autorki.	219

Uvod

Nalazila sam se u veoma lošem stanju kada sam odlučila da pokušam da rešavam probleme drugih. Glava mi je bila u haosu a srce slomljeno. Jedna od onih godina u kojoj je svaki naredni mesec donosio novu tugu – mislim da to zovu *annus horribilis*.* I, u posebno podmuklom potezu Sudbe, Moja loša godina se poklopila sa LOŠOM godinom – 2020. Najžasnijom od svih godina.

Tada sam predložila svom uredniku u *Sandej tajms staj-lu* da budem Draga Saveta. U svojim dvadesetim pisala sam nedeljnu rubriku o zabavljanju, što je činjenica koja povremeno usred noći odvaljuje vrata moje podsvesti i zbog koje se budim oblivena znojem. Ali to je i dalje jedna od najboljih prilika za posao koju sam ikada dobila. A doba od 26 do 28 godina je savršeno doba za osobu da opušteno i iz čiste zabave ispriča sve o svom životu. To je najpovoljnije mesto za egzibicionizam, u kojem vaš nedostatak samosvesti nadomešćuje ludorije egocentrične osobe, čineći protivtežu sa taman ONOLIKO samosvesti da pravite šale o njima. Okončala sam pisanje rubrike, napisala memoare o svojim dvadesetim godinama, a onda prekinula priču u nastavcima o mom ličnom životu. Konačno sam podelila dovoljno toga.

* *Annus horribilis* (lat.), godina užasa. (Prim. prev.)

To me je nakratko ostavilo u ničijoj zemlji novinarstva. Pošto sam napisala memoare, ljudi su želeli da nastavim da unosim sebe u priče, čak i kad je moje prisustvo bilo potpuno nebitno za datu temu. Urednici bi mi naručivali priče o ljudima, mestima i stvarima pod izgovorom da sam neutralan posmatrač, a onda bi od mene tražili da u tekst unesem reference na sopstveni život. Tokom tog vremena, mogla sam da intervjuišem Baraka Obamu, i videla bih: „*Možda bi ovde mogla da pišeš o tome kako je tvoja priča slična njegovoj?? Da li tvoj ljubavni život ima nekakve paralele sa vremenom koje je on proveo na vlasti?? Da li te podseća na nekog bivšeg dečka, i tome slično??*“, pitanja u porukama urednika.

Što sam, naravno, razumela. Ja sam insistirala na tome da svima pričam o svom životu, niko to isprva nije tražio od mene. Pokušala sam da pišem rubriku u prvom licu, koja gotovo da nije imala pojedinosti iz mog sadašnjeg privatnog života. Ali ono što rubriku u prvom licu čini zanimljivom jeste priznanje o sopstvenim manama, greškama i katastrofama, tako da je to predstavljalo izazov, u najmanju ruku. Takođe nisam bila ni komentatorka. Koža mi je isuviše tanka, um suviše promenljiv a hrabrost isuviše bedna. I tako, bez materijala o mom privatnom životu i bez želje da javno saopštavam svoje mišljenje, ostalo mi je malo toga o čemu bih pisala, osim uopštenih entuzijastičnih razmišljanja o stvarima koje mi se dopadaju. Ili neodređenih iskaza o stvarima koje mi se ne dopadaju, ublaženih samosvesnim upozorenjima. Jedan moj prijatelj nazvao je ovo nežno, neubedljivo pisanje rubrike novinarstvom zvanim „Zamenio sam baterije u svom daljinskom“. Nisam želela da to postane moja zaostavština.

Ali sam zato oduvek želela da budem Draga Saveta. U svojim adolescentnim godinama kupovala sam tinejdžerske

časopise i odmah prelazila na stranice sa savetima. U mojoj kući se pričalo o seksu, pretpostavljam mnogo više nego što je to bilo kod bejbi bumera (poslednje generacije žrtava strogog viktorijanskog vaspitanja). Ali nije se zalazilo u pojedinosti. Umesto toga, bilo je umotano u nejasnoće oko pravljenja beba, „trncima“ i „kada vam je veoma stalo do nekoga“. Meni to nije bilo dovoljno. Trebalo mi je više. Stranice sa savetima bile su moje spasenje – moje izopačene oči preletale su preko stranica u potrazi za ključnim rečima: „nevinost“, „masturbacija“, „sekret“. Uzimala sam te savete i prenosila ih kao svoje, postavši tako Seksualni Joda sa igrališta. Veoma bih preuveličavala sopstvena iskustva i delila savete svojim vršnjakinjama kao i onim starijim.

Najviše žalim što sam detinjstvo i adolescenciju doživela kao nešto ponižavajuće. Kada sad čitam svoje tinejdžerske dnevničke, prepoznajem koliko sam lagala silno postidevena time što sam tako mlada. Pričam uzdržano o seksu, kao da mi je dosadio, a zapravo nisam bila ni taknuta. Beležim unos kalorija i broj cigareta koje sam tog dana popušila, kao kakva umorna razvedenica. Nisam živela u trenutku, nesvesna toga da posedujem nešto dragocenije od zlata – mladost. Čitavog svog detinjstva nisam želela da učestvujem u tom čuvenom sadašnjem trenutku. Mislim da moja opsesija da budem Draga Saveta možda potiče od ove želje – želela sam da budem žena koja vodi dobar život i naokolo deli savete, a ne kočoperna šiparica koja leži u krevetu i čita ih.

Kao odraslu osobu i dalje su me privlačile određene vrste žena koje dele savete. Želela sam da mi žene u crnom kašmiru kažu, i to sasvim jasno i glasno, kako da živim svoj život. Koje jelo da pravim, sa kakvim muškarcem da se zabavljam, koju frizuru da napravim. To je jedan od razloga zašto je Nora Efron moja omiljena spisateljica i večni životni guru

– njeni novinarski saveti i lični eseji puni su vojničkih pojedinosti (ne trošite previše na tašnu, ne jedite samo belanca, dodajte više putera u tiganj i više ulja za kupku u kadu). Ne želim da mi nasmejani vlogeri koji promovišu neki životni stil sa svojim belim zubima i izvajanim licima započinjku video sa „Hej, ljudi“ pre nego što mi kažu da probam brauni sa batatom „koji može da bude i neveganski ako vam se tako sviđa“. Ja to uopšte ne želim. Želim da mi neka autoritarna dama kaže da se dovedem u red. Želim da mi neka pametna, duhovita i brižna žena da spisak naizgled nasumičnih pravila koja će moj život učiniti boljim. Efikasnijim, lakšim i, iznad svega, prijatnijim. Želim da mi kaže da sam budala ako se ne pridržavam ovih pravila. Teško mi je da takve savete dobijem od muškaraca, ali neka mi mudra starija žena sa upečatljivim mindušama kaže šta je naučila i slediću je do kraja sveta. Ako ne možete da me nađete na venčanju a nema me nigde ni blizu pladnja sa sirom ili besplatnog pića, sva je prilika da sedim kraj nogu neke bake ili baka-tetke, obavijena parfemom *Šalimar* i pričama o izgubljenim ljubavima.

Postoji samo jedan čovek čije sam životne savete tražila. Tokom godine užasa, tokom jedne od brojnih besanih noći, pisala sam Niku Kejvu. On piše njuzleter *The Red Hand Files*, u kojem mu fanovi pišu a on odgovara u svojstvu mistične i poetske Drage Savete. Čak i tokom godina kada sam bila zagriženi fan stranica sa savetima, nikada nisam pisala potpunom neznancu i od njega zatražila pomoć. Ali eto, negde između ponoći i zore, kuckajući u svom krevetu u mraku, zatražila sam pomoć od Nika Kejva. Neću reći šta sam pitala, jer je previše ponižavajuće. On mi nije odgovorio, ali to nije važno. Ono što sam naučila iz toga što sam podelila svoj najličniji bol sa poluprofesionalcem koji rešava probleme jeste to da je sâm čin traženja pomoći, sam po sebi,

bio isceljujući. Bilo je kao da sam se odšunjala do dokova i pod okriljem noći odaslala poruku u boci, zamišljajući kako će je neko pronaći. Ispisujući to pismo, priznala sam da je nekome možda stalo do mene; da bi mogli da kažu pravu stvar a da me ne poznaju. Zato što sam osećala nešto što su i drugi ljudi osećali i stoga nisam bila, kao što sam sumnjala, najusamljenija i najčudnija žena na svetu.

Pre nekoliko godina sam bukvalno molila jedan drugi časopis (neću otkriti o kom je časopisu reč osim što ću reći da se radilo o *Vogu*) da pišem rubriku sa savetima ali su me odbili. Bolje što je ispalo tako jer sada shvatam da je dovoljno teško dobiti savet od jednog tridesetogodišnjaka a kamoli od nekog dvadesetogodišnjaka. Ali u trideset prvoj godini, uspeła sam da ubedim moju divnu urednicu u *Stajlu* da bi ovo bio pravi medij za mene – mesto sa kog bih mogla da razgovaram poverljivo sa čitaocem a da nužno ne pričam poverljive stvari o sebi. Gde bih mogla da izrazim mišljenje o osećanjima ljudi a ne iskazujem mišljenje o stanju u svetu. U prvoj deceniji mog profesionalnog spisateljskog života, pisala sam o svim svojim brljotinama, što mislim da je dobra vežba za dragu Savetu. Ne mogu niti bih želela da tvrdim da sam mudra ili stručna, niti da sam osoba koja je donosila prave odluke. Samo sam osoba koja je pravila greške i bila zainteresovana da iz njih uči. Neko ko je pokušavao da bolje razume život, baš kao i osoba koja mi piše.

Moja prva grupa pisama bila je neuobičajeno luckasta. Bila je tu žena koja je spavala sa muškarcem „gotovo odmah“ posle ručka na prvom sastanku, penzionisani zubar čijoj je deci dojadilo upoznavanje sa njegovim „najnovijim ljubavima“, žena koja se seli u Pariz i koja se boji da će se pred lokalnim

stanovništvom osramotiti jer voli da se „narolja“ i žena koja je strahovala da voli pse više od muškaraca. Posle nekoliko godina pisanja ove nedeljne rubrike, sada znam da isti problemi iskrsavaju iznova i iznova svake nedelje (*ne vole me, ja njih ne volim, više ne želim da budem prijatelj sa nekim, nervira me moja mama*). Kler Rejner, verovatno naša najomiljenija Draga Saveta, očigledno je zarad efikasnosti sačinila kategorizaciju problema i odgovora (npr. ovo pismo je problem broj 45, potreban je odgovor broj 78). Volim da pišem o ovim pouzdanim znacima očaja – postoji nešto ohrabrujuće u njihovoj učestalosti i činjenici da smo svi ujedinjeni u našem sopstvenom užasno jedinstvenom bolu. Često su to rubrike koje se najviše dele i na koje se odgovara. Ali ne možete da odgovarate na njih iznova i iznova a da se ne ponavljate, a onda iskreni savet koji dajete najednom postaje banalan.

Najviše žudim za neobičnim problemima koji su puni čudnih pojedinosti koje vas vode u središte moralnog lavi-rinta i zaista vas navode da preispitate najbolji način delo-vanja. Zato je jedno od meni najomiljenijih pisama bilo pismo žene koja se zaljubila u sina dugogodišnjeg momka svoje majke (zapravo njenog polubrata). Nakon najboljeg seksa u životu sa njim, nije bila sigurna da li je to što rade ispravno, pogrešno ili čak legalno (jeste legalno, uverili su me advokati *Sandey tajmsa*). Nikada pre nisam čula za taj problem, i zaista sam morala da razmislim koje je moje stano-vište. Proveravala sam mišljenje svih svojih kolega i pri-jatelja tokom nedelje u kojoj sam pisala rubriku, kako bih ispitala sve moguće ishode. Ovo su rubrike koje me najviše raduju kada mi stignu u inboks. Mada, proganja me navod-na priča da je novinar koji deli savete u izvesnim nacional-nim novinama jednom prilikom iskreno odgovarao na niz

neverovatno podrobno opisanih i neobičnih problema, da bi otkrio da se radi o šaljivim pismima koja opisuju zaplete poznatih filmova. Na primer: „Držim radnju sa antikvarnim knjigama u Noting hilu i zaljubio sam se u mušteriju. Problem je što ona ima sasvim drugačiji posao od mog i živi u Americi. Da li treba da odustanem?“ Kada god dobijem priču koja mi se čini malo *previše* luckasta, uvek je proverim na sajtu IMDB-a kako bih se uverila da nisam predmet neke dobre šale.

Brojni problemi koji su mi pristigli tokom moje prve godine davanja saveta bili su podstaknuti kovidom. Nisam želela da stalno pominjem pandemiju kao razlog za naše muke jer je to bilo očigledno i pomalo, pa, jadno. Ali sam mislila da je važno priznati njen uticaj na neočekivane oblasti našeg spoljašnjeg i unutrašnjeg života, posebno pošto nam je svima to bilo nešto novo. Dobila sam puno pisama od ljudi koji su se posvađali sa članovima svoje porodice zbog politike, nešto što je bilo nemoguće izbeći prilikom diskusija o kovidu. Očajnici su opisivali svoju usamljenost, tugu što propuštaju život, strah da ne koriste prednost toga što su mladi ili slobodni. Još jedna vrsta pisma koje se u to vreme ponavljalo bila su priznanja ljudi u dugim brakovima da razmišljaju o svojoj prvoj ljubavi. Ovo je bilo i neizbežno i ticalo me se, kao nekog ko je postao arhivar sopstvenih veza tokom lokdauna. Lišena fizičkog kontakta, utehu sam nalazila u virtuelnom svetu. Čitala sam razgovore sa najboljim prijateljima na aplikaciji *WhatsApp* koji su datirali još iz 2017. Vratila sam se na prvu fotografiju na mom ajfonu iz 2010, i prelistavala svoju istoriju na telefonu kao da se radi o glamuroznom časopisu u frizerskom salonu. Guglala sam imena bivših momaka a zatim *LinkedIn* ili *JustGiving* da vidim da li mogu ponovo da stupim u kontakt sa onim

ko su bili ili ko su sada, a da ne stupam ponovo u kontakt sa njima.

Pored toga što pokušavam da izbegnem da optužim kovid za sve, takođe pokušavam da izbegnem da se preterano bavim internetom. Ne mogu više ni da čitam ni da gledam priče o zlu interneta. Svi znamo da previše interneta može biti štetno. Svi znamo da neki ljudi ne mogu da ga koriste na zdrav način. Internet je kao alkohol, vožnja ili seks. Moramo da budemo poučeni o njegovim rizicima, kako da ga bezbedno koristimo, a pretpostavljam da će jednog dana naše korišćenje interneta biti praćeno i ograničeno. Još uvek nismo stigli dotle i, dok se to ne dogodi, mislim da nije korisno da započinjemo brojne rečenice sa: „U vreme društvenih mreža...“ Isuviše je dokono svaki problem pripisivati postojanju digitalnog sveta. Mislim da naše anksioznosti nije izmislio internet; internet nam je samo obezbedio prostor da ih smestimo i umnožavamo. U prošlosti sam jadikovala nad negativnim stranama interneta, i tako previdela načine na koji on može obogatiti naše živote. U svom životu poznajem mnogo veoma srećnih parova koji su se upoznali preko aplikacija za upoznavanje ili preko društvenih mreža. I kako moji prijatelji i ja starimo i sve teže nalazimo vremena jedni za druge, priznajem da bih se osećala mnogo manje blisko sa ljudima koje volim da nije grupa na *WhatsAppu*, priča za „bliske prijatelje“ na *Instagramu*, zajedničkih albuma kumčadi i zajedničkih kalendara za sve nas kako bismo se dogovorili kad i kako da se nađemo.

Ono što me sada zanima jeste kako problemi vezani za internet predstavljaju simptom jednog dubljeg uzroka. Uvek se nadam da ću tako pomoći nekome da ustanovi dijagnozu. Anksioznost koja se iznova javlja u inboksu Drage Doli tiče se osećanja da se nešto propušta. Često me kontaktiraju

dvadesetogodišnjaci koji su se preselili u London i koji se brinu da se ne zabavljaju dovoljno, ili samci koji osećaju da ne izlaze na dovoljno sastanaka. Međutim, od žena u vezama najčešće čujem da su prestravljene time da nisu u potpunosti ispunjene. Uplašene da izbor koji su načinile onemogućava druge, bolje mogućnosti, žele da im kažem da li je stabilnost koju su pronašle sa svojim partnerom upravo ono kako dugotrajna veza treba da izgleda, ili se zapravo radi o stagniranju i nedostatku stimulacije. Jedan argument tvrdi da ovu kolektivnu fobiju od posvećenosti otežavaju društvene mreže, tiranija konstantnog poređenja i naša povećana svesnost o drugim potencijalnim mogućnostima. Ali mislim da je uverljiviji argument taj da je posvećenost jednostavno teža zbog dužeg životnog veka; da je problem egzistencijalan a ne digitalan. Dok se naš prosečni životni vek polako penje na devedeset godina, upoznavanje nekoga u srednjoj dobi može da znači pedesetogodišnju vezu. Stoga nas perspektiva doživotne posvećenosti mnogo više obeshrabruje nego što je obeshrabrivala naše bake i deke, pogotovo što su žene tek odnedavno u mogućnosti da istražuju iste seksualne slobode i karijere kao i muškarci. Ova borba između želje za ukorenjenom, porodičnom egzistencijom i života nomadske slobode jeste veoma ljudski instinkt, koji se beskrajno istražuje u psihi muških priča i izmučenih muških protagonista. Sada je red na nas da se borimo sa ovom dilemom. Nikada se neću umoriti od tog istraživanja.

Uvek se trudim da obavim istraživanje kada pročitam i odgovoram na pisma. Retko kada dajem precizan odgovor. Kada sam intervjuisala Grejama Nortona i pitala ga o vremenu kada je vodio rubriku sa savetima, ispričao mi je da je uvek smatrao da je njegov posao da zamisli gledište onog koji se žali. Ako neko piše kako bi razgovarao o teškoćama

koje su mu priredili njegovi prijatelji, partneri, članovi porodice ili šef, lako je iskazati simpatiju i reći mu da je u pravu. Ono što je teže jeste pružiti sveobuhvatni saosećajni pogled. To je, osećam, prava muka za svaku Dragu Savetu – da zamisli kako je ljudima koji su u okruženju očajnika koji piše. Da proširi svoju empatiju na sve strane. Dajem sve od sebe da to unesem u svoje odgovore – čak i kada se ne slažem sa osobom o kojoj se piše, pokušavam da zamislim šta je moglo da je natera da se tako ponaša.

Nekoliko puta sam se namučila da ponudim drugačiji ugao gledanja onome koji piše, odnosno onima za koje se čini da su u ljubavnoj, prijateljskoj vezi ili imaju takvu porodičnu dinamiku koja je nasilna ili potencijalno opasna. U tim slučajevima, bezbednost osobe koja mi piše ima prednost nad bilo kojim pokušajem da ponudim sveobuhvatni pogled. Jednom prilikom sam dobila povratni imejl osobe koja je napisala pismo a koja mi je rekla da je nakon što je u časopisu pročitala moj odgovor, okončala svoju vezu. Bio je to podsetnik koliko ozbiljno moram da shvatim ova pisma kada na njih odgovaram, što činim retko, jer sam itekako svesna da „škola života“ ne pruža neophodnu obuku i stručnost da na njih odgovaram.

Jedina tema prema kojoj sam nepokolebljivo oštra jeste moralisanje u svim njegovim oblicima. Mrzim moralisanje. A ovih dana ima ga previše. Ne sviđa mi se naša fobija od preterivanja i naš fetiš za obuzdavanjem. Nikome neću dozvoliti da osuđuje sopstvene navike u jelu, piću ili promiskuitetu, pogotovo ako je to osuđivanje jasno poteklo od drugih. Uopšteno, ne volim kada se ljudi žale na lične navike i životne stilove drugih ljudi. Takođe sam prilično netolerantna prema nametnutom obožavanju karijere. Doduše, i sama sam veoma opsednuta poslom, ali što sam starija to

više shvatam da za većinu ljudi ovo nije pravi izbor. Mislim da nikome ne treba da bude zamereno što daju prioritet svojim vezama, mentalnom zdravlju i sreći umesto svom poslu. Ne sviđa mi se ni kad se ljudi žale da njihovi prijatelji ili partneri nisu ambiciozni kao oni sami. U osnovi, pokušavam da odvratim ljude od pripisivanja moralnosti stvarima koje ja ne smatram postignućima (npr. mršavost, bogatstvo, nevinost ili trezvenost).

Moja nespremnost da morališem u svakoj svojoj rubrici jeste nešto što određena vrsta čitalaca apsolutno mrzi. Redovni komentatori *Sandey tajmsa* svake nedelje se obraćaju sekciji za komentare i traže ono uobičajeno: moralisanje. Ko je u pravu, ko nije, ko će upasti u nevolju. Žele oštru presudu o čestitosti neke osobe i, ako je ne iznesem, svađaju se oko toga ispod rubrike. Ono što me prilično fascinira jeste ogromno interesovanje vezano za pisma kojima je tema vernost. Kada rubrika krene uživo na temu varanja, šerovanje i komentari su neobično brojni. Varati nekog ili biti prevaren je tužno ali uobičajeno iskustvo – u nekom trenutku života gotovo svakog od nas, verovatno ćemo to učiniti ili će nam to biti učinjeno. Pa ipak, prema mojim čitaocima čini se da je nepravda ove životne činjenice stvar koja nas najviše skandalizuje. U nedostatku organizovane religije i njenih društvenih sankcija, imamo novinske sekcije za komentare.

Već dugo me muči jedan komentator čije ime neću pomenuti zato što on upravo to želi, koji se svake nedelje uključuje, ponekad minut nakon ponoći kada onlajn izdanje ide uživo, da najavi kako razmišlja da otkáže pretplatu na *Sandey tajms* zbog moje rubrike. Njegov problem sa mojom rubrikom nastao je pre moje rubrike Draga Saveta, tako da se njegova pretnja nadvija duže od pet godina. Njegova najveća zamerka je to što me smatra mnogo dosadnom.

Beskrajno ga smaram. Povremeno piše sopstvenu verziju o tome kako bi on savetovao osobu koja mi piše. Napokon sam shvatila da on nedeljnu sekciju sa komentarima vidi kao svoju ličnu minijaturnu rubriku. Veoma dobro razumem ovu sklonost, verovatno bih bila ista na njegovom mestu. Stoga, kada vidim kako mu drugi komentatori čestitaju na kvalitetu komentara te nedelje, osećam čudnu radost zbog njega kao i naš zajednički uspeh.

Uprkos povremenom bučnom klevetanju, oduvek sam volela da pišem za *Sandey tajms*. Kao feministkinja liberalnih nazora, izuzetna je privilegija naći se u ovim novinama kao pisac. Imam direktnu vezu sa srednjom Engleskom. Svake nedelje kada sednem da napišem svoju rubriku, uzbuđena sam zbog ove mogućnosti. Mogu da provučem svoje poruke na zadnjoj stranici odeljka *Stajl*, koje se zatim ušunjaju u kuće u Hempširu. Sudije, zakonodavci i torijevci možda čitaju moje reči dok jedu tost i marmeladu. Ne moram da ubeđujem druge levičare mojih godina da žene ne bi trebalo da se stide neobaveznog seksa, niti da neka osoba ne treba da krije činjenicu da mu/joj je bivši partner transrodna osoba. Ali pri izboru pisama na koje ću odgovoriti uvek sam svesna prilike da se normalizuju odnosi u domaćinstvima gde je neko možda još uvek stigmatizovan. A normalizacija je uvek delotvornija od davanja instrukcija, posebno ako i sama imam puno toga da naučim. Nikada, nikada ne želim da držim predavanja drugima, ali zaista želim da prenesem empatiju kao draga Saveta (i kao ljudsko biće), i nadam se da će i čitaoci želeti da mi se pridruže.

Većina pisama koja dobijam potiče od strejt žena koje pišu o muškarcima. Čeznem za raznovrsnijim spektrom tema i

onih koji mi se obraćaju, ali mogu samo da odgovorim onima koji mi pišu (uprkos insistiranju kontraša da probleme izmišlja urednički tim – to zaista nije tako. Da jeste, problemi bi bili raznovrsniji, kunem se). Povremeno mi se obrate i muškarci, i uvek me zapanji koliko su njihovi problemi drugačije strukturirani. Pisma žena uglavnom idu po sledećem šablonu: „Evo mog problema, evo zašto mislim da sam kriva, evo zašto znam da to zapravo i nije problem pa se osećam glupo što ti pišem, hvala što čitaš ovo, čak i samo pisanje ovog pisma učinilo je da se osećam malo bolje. Jesam li ja loša osoba?“. Za razliku od očajnih muškaraca kojima je mnogo lakše da svale krivicu na onog o kom pišu, i koji su uvereni u činjenicu da je njihov problem zaista problem vredan rasprave.

Ponekad je teško ne osećati se pomalo tužno zbog svega toga. Kada bih pročitala većinu pisama koja pristižu iz nedelje u nedelju i sve ih uredno poslagala jedne kraj drugih, shvatala bih da je njihova tema zapravo ženska anksioznost; to da se ne osećaju dovoljno dobre. O brizi da nisu prava vrsta devojke od rođenja do smrti. Svaka dekada u životu žene obeležena je novom sumnjom u sebe. Počinje sa tinejdžerkama koje mrze svoj izgled, nastavlja se u ranim dvadesetim godinama sa devojčkama koje su zabrinute zato što još nisu izgubile nevinost, zatim se sredinom/u kasnim dvadesetim brinu zašto nisu imale vezu i za to okrivljuju sebe. Onda žene dođu u svoje tridesete i preplave me porukama čistog užasa na pomisao da nikada neće imati decu. A onda dobiju decu a ja dobijam pisma o tome kako su užasne majke ili užasne prijateljice jer ne mogu da izbalansiraju posao i porodični život. A onda im deca porastu i one se brinu da su užasne partnerke i žene. Zatim su tu panična pisma žena u sedamdesetim godinama, koje pišu o erektilnoj disfunkciji svojih muževa i pitaju se da li je njihova obaveza da stvari učine uzbudljivijim.

Kada odgovaram svim ovim ženama, prvo što uvek pokušam da uradim jeste da iz njihovih pitanja uklonim osećanje sramote. Mislim da je korisno podsetiti neku osobu da šta god da proživljava, velika je verovatnoća da su i druge žene iskusile isto. Što znači da se mogu fokusirati na rešavanje problema a ne na osećanju samoprezira zbog toga. Sada razumem onu stilsku figuru Dragih Saveta „da je to potpuno normalno i savršeno zdravo“. Nikada nisam ni pomislila da ću postati ta žena gde je nešto potpuno normalno i savršeno zdravo. Ali evo mene, vaše matrone koja ne trpi budalaštine, kako vam govorim: „Cure, to nije ništa što već nisam videla.“

Kada je prikladno, a najčešće je tako, nastaviću da istražujem kako je njihov lični problem povezan za društvenim seksizmom. Ako žene pišu kako bi priznale da se stide zbog svog seksualnog života ili seksualne prošlosti, ili da izraze mržnju zbog svog izgleda, mislim da je važno staviti to u širi društveni kontekst da bi se u potpunosti razumelo odakle potiču ta osećanja sumnje u sebe. Ovo je posebno relevantno kada dobijem pismo sa najčešćom temom, a ono dolazi od žena koje su užasnute da neće imati decu. Osećam se ovlašćenom da govorim o ovoj temi jer su se godine koje sam provela pišući ovu rubriku poklopile sa periodom mog života kada je zastrašivanje u vezi plodnosti neizostavno. Želim da učinim sve što mogu da ženama pružim utehu koju i sama uvek tražim. Da ih podsetim da je veliki broj „činjenica“ o plodnosti zasnovan na zastarelim i nepotkrepljenim naučnim podacima, da postoji više od jednog načina da se zasnuje porodica i da, što je najvažnije, nikada ne znate koliko brzo će vam se život promeniti.

Ova pisma – u kojima žene strahuju da nisu prava vrsta žena – jesu ona na koja mi je najlakše da odgovorim. Moji odgovori su pokušaj da zacelim kako sopstvene tako i rane

žena koje su mi pisale. U sastavljanju ove zbirke, prošla sam kroz svaku reč saveta koje sam pustila u štampu i mogu da primetim da, iako više ne pišem o svemu, moja najsloženija osećanja i moja najsvetija iskustva skrivena su naočigled svih u ovim rubrikama. Možda nije slučajno da sam u jednom trenutku svog života kada sam mislila da ništa ne kontrolišem, odlučila da savetujem nepoznate ljude o svemu. Mogla sam, u većini slučajeva, da započnem pismo sa „Draga Doli“. Koliko sam samo srećna što deo mog posla dobija vreme i prostor da se na ovakav način bavim svojim životom.